

Eriarvoisuus nuorten tiedonsaannissa ja pääsyssä tukipalveluihin

Johdanto

Nuorissa miehissä ja naisissa on yhteiskunnan tulevaisuus Euroopassa. EU:n ja kansallisella tasolla on kuitenkin huolenaiheita siitä, että kasaantuva stressi, joita koulu, vanhempien odotukset, ikätoverit ja sosiaaliset paineet luovat, voi tehdä nuorten siirtymisestä aikuisuuteen haastavaa, ja vaikutukset tästä voivat olla pitkääkaisia. Huolta aiheuttaa myös eriarvoisuus mahdollisuuksien ja resurssien jakautumisessa, etenkin niiden osalta, joilla on sosiaalisia tai terveydellisiä ongelmia. Jotta eriarvoisuus vähentisi, on tärkeää varmistaa pääsy keskeisiin palveluihin.

Tässä raportissa tarkastellaan eriarvoisuutta nuorten tiedonsaannissa ja pääsyssä tukipalveluihin sekä sitä, miten näitä eriarvoisuuden muotoja voidaan poistaa. Tarkasteltava ikäryhmä on 12–24-vuotiaat. Tiedot annetaan mahdollisuuksien mukaan erikseen 12–17-vuotiaista ja 18–24-vuotiaista.

Taustaa

Toukokuussa 2018 Euroopan komission ehdotti vuosille 2019–2027 uutta nuorisoalan yhteistyöjärjestelmää, jossa paino on kumppanuudessa ja monialaisessa työssä. Strategia tähää koulujen, nuorisotyöntekijöiden, terveysalan ammattilaisten ja urheiluorganisaatioiden väliseen yhteistyöhön, jotta varmistettaisiin parempi pääsy tuen piiriin.

Julkisten palvelujen merkitystä on korostettu Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, jossa on keskeistä suunnata palvelut tukemaan koulutusta, harjoittelua ja elinkäistä oppimista, yhtäläisiä mahdollisuuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja aktiivista työllisyyttä.

Keskeiset havainnot

Henkisen hyvinvoinnin ongelmat vaivaavat monia nuoria Euroopassa. Tiedot vuodelta 2016 osoittavat, että 14 prosenttia 18–24-vuotiaista eurooppalaisista oli riskissä masentua. Suurin masentumisen riski on

ruotsalaisnuorilla. Seuraavana heidän jälkeensä ovat Viron, Maltan, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan nuoret. Kroonisesti masentuneiden nuorten osuus on alhaisempi mutta silti suuri huolenaihe. Vuoden 2014 tiedot osoittavat, että kroonisesti masentuneiden osuus 15–24-vuotiaista eurooppalaisista oli 4 prosenttia. Yleisintä se oli Irlannissa (12 %), sen jälkeen Suomessa (11 %), Ruotsissa (10 %) ja Saksassa (9 %).

Sosioekonominen status vaikuttaa voimakkaasti siihen, onko nuorella riski masentua. Sellaisissa kotitalouksissa elävät nuoret, joiden tulotaso edustaa alhaisinta neljännestä, ovat todennäköisemmin riskissä. Mielenterveysongelmissa on myös vahva sukupuolittunut ulottuvuus; masennustaipumusta on muita enemmän nuorilla, 15–24-vuotiailla, naisilla.

Sekä kiusaaminen että verkkokiusaaminen ovat yleistymässä useissa maissa, ja eniten sitä esiintyy Baltian maissa ja Belgian ranskankielisessä yhteisössä.

Koska terveys- ja mielenterveysongelmat ovat huomattavimpia nuoriin kohdistuvia ongelmia, kyseisten palvelujen saatavuus niihin liittyvien riskien käsittelyiseksi on avainasemassa. Huomattavalla osalla nuoria on kuitenkin vaikeuksia saada palveluita. Terveydenhuollon keskeisimmät saatavuusongelmat liittyvät hitauteen tapaamisajan saamisessa ja pitkiin odotusaikoihin vastaanotolla.

Nuorten pääsyssä terveydenhuoltoon on huomattavaa eriarvoisuutta Euroopassa. Selvimmat erot voi nähdä maittain. Esimerkiksi Kyproksella palvelun hinta on ongelma lähes kolmelle 18–24-vuotiaalle nuorelle neljästä. Bulgariassa, Itävallassa, Kyproksella, Latviassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa todettiin heikentymistä hoitoon pääsyssä vuosina 2011–2016 suurimmassa osassa tarkasteltuja osa-alueita, mutta Italiassa ja Slovakiassa on nähtävissä joitakin parannuksia. Nuoret, joilla on vamma tai krooninen sairaus EU:ssa, ilmoittavat kaikkinensa muita todennäköisemmin vaikeuksista päästää terveydenhuollon palveluihin, etenkin viivästyksistä, odotusajasta ja ajan saamisesta lääkärille.

Jotkin tekijät auttavat pyrkimyksiä vähentää eriarvoisuutta palveluihin pääsyssä:

- mukautuvuus – palveluja ja ammattilaisia varten tarvitaan uusia välineitä, jotka myötäilevät nuorisossa tapahtuvia suuntauksia
- neuvonta – jotkut nuoret eivät ehkä ole tilanteessa, jossa tietäisivät välittömästi, minkä tyypisen palvelun tarpeessa he ovat
- hyvä tietämys nuorten huolenaiheista ja perehtyneisyys niihin
- empaattisuus nuoria kohtaan ja heidän tarpeidensa ymmärtäminen; tämä merkitsee nuorten itsensä suurempaa osallistumista palvelujen tarjoamiseen esimerkiksi vertaistuen kautta.

Päätelmät

Palveluntarjoajia hyödyttäviä päätelmiä

Palveluntarjoajien olisi

- kunnioitettava ja suojeltava apua tarvitsevien nuorten yksityisyyttä (samoin kuin vanhempien yksityisyyttä)
- otettava huomioon erot nuorten välillä ja rääätälöitävää palvelut yksilöllisiin tilanteisiin
- otettava huomioon esiih nousevat uudet kysymykset, kuten verkkokiusaaminen ja kasvava asunnottomuus
- pyrittävä pois yksinkertaisesta ajattelumallista, jonka mukaan nuoreen on vaikea saada yhteyttä, ja investoitava eriarvoisuuden syiden ymmärtämiseen, jotta löydettäisiin palveluihin pääsyä koskevia ratkaisuja
- oltava joustavia painostamatta nuoria tarpeettomasti käyttämään tiettyjä palveluja lähetteiden saamiseksi eteenpäin
- otettava nuoret mukaan mahdollisiksi yhdyshenkilöiksi muille nuorille, etenkin niille, jotka ovat vaikeimmin tavoitettavia.

Poliittisia päättäjiä hyödyttäviä päätelmiä

Poliittisten päättäjien olisi

- varmistettava verkkopalvelujen saatavuus nuorten sosiaalisia ja terveyteen liittyviä tarpeita varten yhdessä sellaisten julkisten ja valtiosta riippumattomien palveluntarjoajien kanssa, joilla on osaamista ja asiantuntemusta kyseisten palvelujen toimittamisesta
- tutkittava nuorten elinympäristöä kotona ja koulussa, jotta uudet ja kehittymässä olevat riskit, kuten lisääntyvä verkkokiusaaminen, havaittaisiin varhain
- edistettävä tiiviimpää yhteistyötä peruspalvelujen ja koulujen välillä, jotta voitaisiin tarjota enemmän koulusta lähtöisin olevia puuttumisen muotoja esimerkiksi mielenterveyden ongelmissa (mielenterveyshäiriöiden ymmärtäminen, mielenterveyden lukutaito)
- otettava käyttöön sellaisia aloitteita, jotka perustuvat kansallisiin ohjelmiin ja joissa parannetaan nuorten sosiaalisten ja terveydenhuollon palvelujen kattavuutta ja laatua, ja tuettava niitä
- laadittaessa vaatimuksia palvelujen ja avustuksien saannille huomiota tulisi kiinnittää 12–17-vuotiaiden ikäryhmään (jotka kuuluvat lastensuojelun piiriin) unohtamatta 18–24-vuotiaita (tai jopa 29 vuotiaita).

EU:ta hyödyttäviä päätelmiä

EU:n pitäisi

- ottaa nuorisostategiansa kautta nimenomaan nuoret mukaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin ja vastaaviin aloitteisiin, jotka liittyvät työllisyyteen ja koulutukseen sekä sosiaaliseen suojeeluun ja keskeisiin palveluihin pääsyn
- tukea aiempaa vertailevampien tietojen tarjoamista, jotka koskevat pääsyä sosiaalisiin palveluihin ja terveyspalveluihin jäsenvaltioissa
- edistää ja tukea tutkimusta nuorten välisen eriarvoisuuden syistä ja seurauksista ja heidän kokemuksistaan, jotka liittyvät terveydellisiin ja sosiaaliin ongelmiin sekä palveluihin pääsyn, sekä eri aloitteiden vaikutuksesta palvelujen saatavuuden lisäämiseksi
- tarjota rahoitusta organisaatioille, jotka auttavat parantamaan tietojen saatavuutta ja tukemaan marginaalissa olevia nuoria, etenkin yhteiskunnallisille yrityksille tai kansalaisjärjestöille, jotka toimivat alalla tai tuottavat palveluja.

Lisätietoja

Hanki raportti *Inequalities in the access of young people to information and support services*: <http://eurofound.link/ef19041>

Tutkimusjohtaja: Anna Ludwinek

information@eurofound.europa.eu